

gyaros szöfűzését és a kötet díszes kiállítását, amely, valamint a jól olvasható betűk és aránylag kevés sajtóhiba is, az Egyetemi Nyomdát dicséri. Mindent összefoglalva: alapvető munkát ad *Bartucz* az olvasó kezébe, olyan tudnivalók halma- zát, melynek ismerete nélkül a mai magyar ember műveltsége nem teljes. *A mű beszerzését minden magyar nevelő és iskola számára melegen ajánljuk!*

Dr. Aldobolyi Nagy Miklós.

Darás Gábor: A Ruténföld elszakításának előzményei. (1890—1920), Bp. 1936. 137. 1.80.

Az Erdős Kárpátok kisszámú népe ma a világpolitikai érdeklődés síkján áll. E nép rokonszenvének elnyeréséért folytatott küzdelem azonban nem újkeletű. Az északi ellenség pánszláv propagandájának lelkelten üzelmeit ismerteti Darás Gábor s modern forráskutatói felkészültséggel vezet el bennünket az orosz aknamunka sőtét alagútjaiba. A rutén nép történetének harminc legérdekesebb esztendejét beszéli el a könyv. Ez a 30 év a ruténség valamennyi életkérdését a felszínre hozta. Darás Gábor művéből — ezekkel összefüggően — egy rendkívül meggyőző erejű intelem mered felénk: saját népi jövőnk érdekében mielőbb szakítanunk kell a nemzetek közötti kapcsolatok romantikus felfogásával. Az orosz pravoszláv mozgalom letöré- sét sem tudtuk — éppen eredendő érzelmi beállítottságú szemléletünknel fogva — reformterveinkkel (1. szerkönyvrevízió, 2. magyar liturgia, 3. naptárreform, 4. betű- reform, 5. szociális reformok . . .) véghezvinni. A rutén kérdés reális vizsgálata nem elégedhetik meg a jelszavak pusztá emlegetésével, hanem e nép és terület mai ar- culatának történelmi előzményeiből vonja le következtetéseit. A könyv egyébként az egyetlen magyarnyelvű termék, amely Volosin kezdeményezéseit a tudományos törté- netírás eszközeivel méri le. Tárgyilagosságára és nyelvtudására jellemző, hogy E. Benes (Rec o problému podkarpatoruském, 1934.) és K. Krofta (Podskarpatska Rus a Ceskoslovensko, 1935.), a cseh hivatalos álláspontot kidolgozó, írásait nagyszere- rűen ismeri. Kárpátalja jelenlegi és az államfordulatot közvetlenül megelőző poli- tikai viszonyait nem ismertetheti e néhány év előtt készült munka, de az akkor még kiforratlan események drámai feszültsége már ott lüktet a sorok mögött. A törté- nelmi nevezetességre emelkedett mármarosai pör húszéves fordulójának emlékezeté- nél észlelhető különösebben a rutén kérdés mesterien sejtetett jövőképe, amidőn a leghatározottabb módon rámutat arra, hogy „az orosz pravoszlávia Trianon óta is terjed az Erdős-Kárpátok területén s még sok aggodalmat fog okozni a görög-kato- likus papságnak.“

Wagner Ferenc.

Dr. Timár Kálmán: Az érsekújvári Tanítóképző Intézet története. (Kü- lönlenyomat a kalocsai Róm. Kat. Tanítóképző Intézet 1937—38. évi Értesítőjéből.) 1938. 32. old.

Dr. Timár Kálmán forráskutató munkájának eredményeként teszi közzé jelen értekezését s mintegy felhívja a figyelmet a források felkutatásának nagy jelentősé- gére.

A mű az érsekújvári és a kalocsai tanítóképző szervezetére vonatkozó adato- kat dolgozza fel, azonban röviden áttekintést ad a kir. kat. képzők szervezéséről és átalakulásáról is. Az első magyarországi német—tót-nyelvű tanítóképzőt Pyrker J. László Szepesvárott 1819-ben, az első magyarnyelvű képzőt 1828-ban u. ő. Eger- ben alapította. Ez a képző két évfolyamú volt. 1835-i országgyűlés sürgeti a magyar-

nyelvű képzők felállítását. A törvényjavaslat szerint 17 képző felállítását veszik tervezetbe. E terv szerint Kalocsán is kellett képzőt szervezni, amely azonban ekkor nem történt meg, sőt az 1844-ben megszervezett 5. kir. kat. tanítóképző is megelőzte a kalocsai képző felállítását. Az 5. kir. kat. képző között találjuk az érsekújvárit is. Ezt a képzőt 1856-ban szünteti meg az *Entwurf*. Helyette Kalocsán új képzőt létesítenek 1856-ban, ami annyit jelent, hogy Érsekújvár elvesztette képzőjét, viszont Kalocsán új képzőt szerveztek. A kalocsai új képző alkalmazta a megszünt érsekújvári képző egyik tanárát, egyébként a feloszlott képzőnek tisztán csak jogi utóda, de semmi esetre sem szerves folytatója lett. A jogutódlás is tisztán a képző felállításának jogát érinti. Tehát jóhiszemű túlzásnak kell minősítenünk a szerző azon állítását, hogy a kalocsai képző alapítását 1844-re tehetjük. Ezt az esztendőt ma csak a szegedi kir. kat. képző mondhatja alapítási évének.

Értekes betekintést nyerünk az érsekújvári *mester-képző* életébe, ahol tanítói, kántori és jegyzői pályára készültek a jelöltek. A háromirányú kiképzésre azért is szükség volt, mert a szegényes tanítói jövedelem igen ritkán nyújtott magában megélhetést. Amilyen különböző volt országszerte abban az időben a képzőbe való felvételhez megkívánt iskolai végzettség, éppen olyan különböző volt a tanárok végzettsége is. A legtöbb esetben tanítók közül kerültek ki. Első időben külön gyakorlóiskolája is csak a szegedi képzőnek volt, később azonban a többi mellett is létesítettek gyakorlóiskolákat. Az említett adatokon kívül megemlítendő az iskolák szervezetére, benépesítésére, belső életére, átalakulására, a tanítók képesítésére stb-re vonatkozóak. Különös figyelmet érdemel, mint érdekesség, hogy az érsekújvári tanítóképzőnek átmenetileg cigánygyakorlóiskolája is volt közel 50 növendékkel.

A tanulmány befejezéséül bőséges irodalmat sorol fel a szerző. Kár, hogy a szövegben nem utal forrásaira.

Zentai Károly.

Villani Lajos br.: A mai Olaszország. Bp. Magyar Szemle Társ. 78. o.

Minden nemzet egy szellemi életegység, melyet a történelmi erők áramlása formál: fejleszt vagy apaszt. A politikai biológiának ez a tétele maradéktalanul beteljesedett eddig a népek életében; szemléltető iskolapéldája pedig a világháború utáni olasz nemzet története. Ennek a tanulságos népi metamorfózisnak megindulását, eszmei küzdelmét és áldásos eredményét vizsgálja Villani könyve. Középpontjában áll a Duce, a fajt és korszellemet jelképező zseni, aki a sorsdöntő 1919. márc. 23-iki mozgalmával a nemzeti feltámadás irányába terelte a szociálista és kommunista vizek felé sodródó országot.

Leles, de minden demagóg hatáskereséstől mentes hangú könyvében magyarázza meg a szerző, miért lett ez a kivételesen nagy egyéniség, az olasz politikai-gazdasági és kulturális életnek koncentrációs pontjává.

A Milanóból kiinduló tisztító vihar új társadalmi és állami rendszert: egységet és rendet teremt. A harcnak vannak áldozatai is. Az Eszmének ezeket a vértanúit azonban Mussolini bámulatos pszichológiai érzékkel és fanatizáló erővel nem engedi feledésbe menni hanem megmaradt gárdájával állandó lelki kapcsolatban tartja. Emlékük tovább masírozik a győztes mozgalommal. Sorakozónál az ő neveiket is felolvassák és a bajtársak karban kiáltják „presente” (jelen). Ezzel is jelezve, hogy a mártírok szelleme a Hadak útján kíséri őket tovább.

A szociálisták általános sztrájkjal akarnak felelni erre a nemzeti ébredésre